

ĆWICZENIA I

POKÓJ I BEZPIECZEŃSTWO WSPÓŁCZESNYCH PAŃSTW

PERSPEKTYWA HISTORYCZNA

- początki badań; 1910- Carnegie Endowment for International Peace i World Peace Foundation
- I wojna Światowa, ład powojenny i Liga Narodów
- II wojna Światowa- ład zimnowojenny, badania nad pokojem w centrum zainteresowań, analiza wyścigu zbrojeń i jego kontrola

polemologia vs irenologia; supradyscyplinarność

KONCEPCJA POKOJU:

Koncepcja współczesna poszerzona o: równouprawnienie narodów, uszanowanie ich prawa do samostanowienia, stworzenie odpowiednich warunków społeczno-ekonomicznych, ograniczenie szeroko rozumianej przemocy.

POJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA

Złożoność zjawisk warunkujących bezpieczeństwo oraz wielość działań podejmowanych na jego rzecz (w tym częste nadużywanie go jako pretekstu dla nadmiernych zbrojeń)= trudności definicyjne

Bezpieczeństwo- proces, stan, zjawisko, sytuacja, problem, potrzeba lub cel w stosunkach międzynarodowych

Definicja negatywna- brak zagrożeń w postaci użycia siły lub groźby albo prawdopodobieństwa jej użycia (użycie siły zagrażające istnieniu państwa lub zagrażające jego interesom narodowym)

- Zagrażające istnieniu państwa- integralności, niepodległości, suwerenności.
- Zagrażające interesom narodowym- rozwojowi państwa, jego tożsamości, podmiotowości, interesom gospodarczym itd.

POJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA

Bezpieczeństwo- proces tworzenia takich warunków, które gwarantują państwu istnienie, suwerenność, integralność terytorialną, nieingerencję w sprawy wewnętrzne

Ma charakter zmienny i dynamiczny, nie jest stanem trwałym. Wymaga ciągłych wysiłków i zabiegów międzynarodowych.

Otwarty, dynamiczny proces- ciąg ujawniających się zagrożeń i przeciwdziałania im.

Dylemat bezpieczeństwa- dążenie do absolutnego bezpieczeństwa, nadmierny rozwój potencjału zbrojnego nieadekwatny do właściwego poziomu zagrożenia, naruszający równowagę i wywołujący negatywną reakcję innych państw (dozbrajanie, zawieranie sojuszy militarnych).

Wyścig zbrojeń prowadzi do napięcia.

POJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA

Zapewnienie bezpieczeństwa jest konstytutywnym zadaniem każdego państwa; pierwszym i podstawowym celem jego polityki.

PRZEDMIOTOWY ZAKRES BEZPIECZEŃSTWA

- perspektywa zimnowojenna
- współcześnie- rozszerzenie zakresu pojęciowego:
  - włączenie zagadnień gospodarczych, społecznych, ekologicznych; koncepcja *comprehensive security*
  - silne powiązanie z bezpieczeństwem międzynarodowym; koncepcja bezpieczeństwa kooperatywnego
  - przejście od bezpieczeństwa negatywnego do pozytywnego (odpowiednie kształtowanie środowiska międzynarodowego, minimalizowanie zagrożeń, wspólne rozwiązywanie konfliktów, *conflict management*)

POJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA

RODZAJE BEZPIECZEŃSTWA

BEZPIECZEŃSTWO POLITYCZNE

- współpraca państw np. w ramach instytucji wielostronnych
- dialog polityczny, w tym dialog *ad hoc*, dyplomacja prewencyjna
- przestrzeganie norm prawnych i politycznych stabilizujących sytuację bezpieczeństwa

BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE

- prawidłowość procesów makroekonomicznych
- stan finansów państw, stan i struktura gospodarki oraz ich wpływ na sytuację społeczną
- uzależnienie od korporacji międzynarodowych, problem dostępu do surowców naturalnych, problem zadłużenia i uzależnienia od kapitału zagranicznego

POJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA

RODZAJE BEZPIECZEŃSTWA

BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE

- zróżnicowanie społeczeństw (rasowe, kulturowe, etniczne, religijne oraz stosunki między grupami)
- poziom akceptacji systemu politycznego i ekonomicznego
- gotowość do kontestacji porządku społecznego

BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE

- klęski naturalne
- negatywne skutki działalności człowieka

BEZPIECZEŃSTWO MILITARNE

- wyścigi zbrojeń, asymetria potencjałów zbrojeniowych itd.

POJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA

PODMIOTOWY ZAKRES BEZPIECZEŃSTWA

- politykę bezpieczeństwa prowadzą jedynie PAŃSTWA
- jej uczestnikami są jednak także podmioty pozapaństwowe, np:
  - korporacje międzynarodowe
  - międzynarodowe grupy terrorystyczne i przestępcze

Strategia bezpieczeństwa narodowego: dokument zawierający koncepcje i działania na rzecz ochrony i obrony interesów narodowych, określający organy i instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo kraju, zasoby materialne, treść zewnętrznej polityki bezpieczeństwa.

MODELE BEZPIECZEŃSTWA

Kryterium historycznego rozwoju:

- model bezpieczeństwa jednostkowego; w tym model:
  - izolacjonizmu-*splendid isolation* (USA, UK)
  - neutralności- także tzw. wieczystej neutralności (casus Szwajcarii, Belgii)
- model bezpieczeństwa uniwersalnego
- system bezpieczeństwa subregionalnego lub regionalnego

Kryterium metod i mechanizmów funkcjonowania:

- koncepcja oparta na działaniach jednostronnych
- subordynacyjna konstrukcja bezpieczeństwa
- koordynacyjna konstrukcja bezpieczeństwa

MODELE BEZPIECZEŃSTWA

Cd. koordynacyjna konstrukcja bezpieczeństwa- szczegółowe modele:

- równowagi sił (ogólna stabilność, bloki państw lub państwa odpowiadające sobie siłą, żadne nie ma nadmiernej przewagi, tworzenie sojuszy, wyścig zbrojeń)
- odstraszania (zasada akcja=reakcja; eskalacja zbrojeń)
- bezpieczeństwa zbiorowego
- wspólnego bezpieczeństwa
- koncepcja rządu światowego

Nacisk na rozwiązania regionalne, znaczenie więzi geograficznych, politycznych, interesów gospodarczych i kulturowej bliskości.

NOWE PROBLEMY BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

- perspektywa historyczna, czas Zimnej Wojny, zmiany po upadku ZSRR
- zmiana układu sił
- ‚rozmrożenie antagonizmów’ (Bałkany, Afryka)
- zagrożenia globalizacji

”Zagrożenia dla pokoju i bezpieczeństwa w XXI wieku nie ograniczają się do wojen i konfliktów międzynarodowych, lecz obejmują wojny i konflikty wewnętrzne, zorganizowaną przestępczość, terroryzm i broń masowego rażenia. Obejmują one także nędzę, śmiertelne choroby zakaźne i degradację środowiska naturalnego. Wszystkie te zagrożenia mogą powodować śmierć lub zmniejszyć szansę życia na dużą skalę. Wszystkie one mogą zdestabilizować państwa pozostające podstawową jednostką systemu międzynarodowego” K.Annan

NOWE PROBLEMY BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

PAŃSTWA UPADŁE- TERRORYZM- BRONŃ MASOWEGO RAŻENIA

- państwa upadłe- ok.1/5 wszystkich państw; państwa hultajskie
- migracje, uchodźcy, przemyt broni, terroryzm

ASYMETRIA POTENCJAŁÓW ZBROJNYCH

- nadzbrojenia i wyścigi zbrojeń; rewolucja oparta na informatyce, RMA
- przejawy niechęci, kompleksów, atak na ,bogatyh i silnych'
- niechciane interwencje w różnych regionach świata

Niebezpieczeństwa nowego typu nie zagrażają integralności czy interesom państw- skierowane są głównie w ich obywateli i infrastrukturę. Ich inicjatorami są już nie państwa, a czynniki, zjawiska i grupy pozapaństwowe.

NOWE PROBLEMY BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

Chcąc utrzymać bezpieczeństwo i stabilność międzynarodową, państwa muszą reagować przy użyciu środków militarnych już także w sytuacjach klęsk humanitarnych, zagrożenia terrorystycznego czy nierównej dystrybucji surowców naturalnych.

ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE ZABEZPIECZAJĄCE POKÓJ

SOJUSZE I WSPÓLNOTY BEZPIECZEŃSTWA:

- zasada, że atak zbrojny na jedno z nich jest równoważny z atakiem na wszystkich
- przyjęcie zobowiązania udzielenia pomocy sojusznikowi w sytuacji napaści, indywidulanie lub w porozumieniu z innymi państwami, także pomocy militarnej
- wspólne organy wojskowe, ale także polityczne; powołują wspólne oddziały wojskowe

SYSTEMY BEZPIECZEŃSTWA ZBIOROWEGO:

- system=organizacja międzynarodowa
- zakaz użycia siły pomiędzy uczestnikami, pokojowe rozwiązywanie sporów, działania zbrojne ostatecznością
- agresor=sankcja; decyzja o zastosowaniu sankcji podejmowana przez uprawnione organy systemu
- ograniczanie i kontrola zbrojń w ramach systemu

ONZ

ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

26.06.1945, San Francisco, Karta Narodów Zjednoczonych

- celem ONZ: ,utrzymać międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo, stosując w tym celu skuteczne środki zbiorowe dla zapobiegania zagrożeniom pokoju i ich usuwania, tłumieniu wszelkich aktów agresji i innych naruszeń pokoju'
- perspektywa historyczna (II WŚW)
- organy (rola Rady Bezpieczeństwa!)
- peacekeeping; misje- Bośnia, Rwanda

NATO

ORGANIZACJA TRAKTATU PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO

4.04.1949, Waszyngton

- USA, Kanada + 10 państw europejskich

Art. 5: , Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub kilka z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznawana za napaść przeciwko nim wszystkim; wskutek tego zgadzają się, że jeśli taka zbrojna napaść nastąpi, każda z nich [...] udzieli pomocy Stronie lub Stronom tak napadniętym, podejmując natychmiast indywidualnie i w porozumieniu z innymi stronami taką akcję, jaką uzna za konieczną, nie wyłączając użycia siły zbrojnej w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego’

- perspektywa historyczna (Zimna Wojna, kryzys berliński); wspólne dziedzictwo cywilizacyjne i tożsame interesy
- organy (Rada Północnoatlantyca, Komitet Planowania Obrony itd)
- interwencja w Bośni

OBWE (KBWE)

ORGANIZACJA BEZPIECZEŃSTWA I WSPÓŁPRACY W EUROPIE

- Kontynuacja KBWE czyli Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (Helsinki, *Akt Końcowy*, 1.08.1975, dialog i normalizacja stosunków Wschód-Zachód; konferencja- nie system bezpieczeństwa)
- 1.01.1995- zmiana nazwy i przekształcenie KBWE w regionalny system bezpieczeństwa
- nie posiada własnych sił zbrojnych, ale rozbudowana instytucjonalnie
- nacisk na prewencję (wprowadzanie wspólnych standardów życia politycznego, dyplomacja prewencyjna, rozbrojenia i ograniczanie zbrojeń)

PYTANIE O SKUTECZNOŚĆ TAKICH SYSTEMÓW BEZPIECZEŃSTWA

Od czego zależy skuteczność działań organizacji międzynarodowych?
Czy normy prawa wystarczą by chronić bezpieczeństwo i zapobiegać
konfliktom?